Soprana MARINA KRILOVICI: „Gândirea noastră s-a limitat numai la lucruri pragmatice"

(Costin Popa – 5 mai 2011)

Costin Popa: Marina, asistam în 1967 la repetiția generală de „Don Giovanni", aici, la Opera Națională. După actul I, interpreta Donnei Anna, Arta Florescu, n-a mai putut să cânte. Ai înlocuit-o în actul al II-lea....

Marina Krilovici: În primul rând, vreau să-ți spun că eu am studiat cu o unică profesoară, Livia Vrăbiescu Vațianu care, din cauza originii sociale și a problemelor de atunci, nu preda la Conservator.

După doi ani de nereușite la admiterea în Conservatorul Ciprian Porumbescu – nici eu nu aveam origine sănătoasă – am intrat la clasa Magdei Ianculescu, elevă a Liviei Vrăbiescu Vațianu. Din păcate nu s-a putut să rămân acolo și Arta Florescu, cu intervenții la ministerul Culturii și alte pile, m-a luat cu forța la clasa dânsei. Însă mă „lucra" îngrozitor pe la spate. Deși luasem Premiul I la Concursul George Enescu în 1964 și trebuia să plec în străinătate, nu a fost posibil. Era clar de unde veneau piedicile. Doi ani după Concursul Enescu, în 1966, am mers totuși la Bruxelles la un alt concurs dar această doamnă mi-a făcut o înscenare îngrozitoare, că nu știu ce aș fi făcut și a propus excluderea mea din învățământul superior. Îi sunt recunoscătoare rectorului de atunci, Victor Giuleanu, că am putut să termin Conservatorul și să devin cine am devenit. Dânsa s-a opus, au fost niște lupte, anchete, dar până la urmă am plecat, am luat Premiul I. Toată lumea a fost mai mult decât entuziasmată pentru că la Bruxelles, concurs foarte serios, era un singur premiu pentru bărbați și femei. Iar eu, puștoaica, i-am învins pe toți. La aeroport m-au așteptat enorm de mulți oameni care nu știau dacă Marina se mai întoarce sau nu. Credeau că, după toate lucrăturile, voi rămâne în străinătate. N-a fost așa.

C. P.: Cumplite momente.

M. K.: Premiera din 1967 cu „Don Giovanni" venea după această mare tentativă a dânșii de a mă distruge. Eram după mari supărări, dar am rezistat. Costin, tu știi, încă de pe când eram studentă, Opera Română m-a solicitat și am fost angajată. Regizorul Hero Lupescu – Dumnezeu să-l odihnească! – m-a tras deoparte și mi-a spus: „Marina dragă, facem «Don Giovanni», eu vreau să fii Donna Anna dar știi ce probleme avem cu dna Arta...". Eu i-am răspuns: „Maestre, nu vă faceți griji, intru eu mai târziu în rol". Dar mergeam la repetiții, auzeam ce se petrece pe scenă și eram convinsă că momentul va veni mult mai repede. Și a avut loc această vizionare „de sus", unde erau

prezente persoanele care trebuiau să decidă dacă spectacolul se dă sau nu. Începe aria „Or sai, chi l'onore"... simțeam o durere, de ce o femeie realizată, care în țara asta era cineva, să-și exhibe atâta răutate față de mine, o fată care era la începuturile carierei, care avea un mare talent. Ce aș fi putut să-i fac eu? Ne despărțea cel puțin o generație. Se trage cortina la finele primului act și vine la mine Valentin Loghin, care pe atunci era secretarul de partid al Operei. Și-mi spune: „Marina, te rog foarte mult, intră în scenă în actul II!". Nu făcusem vocalize, nimic. Țin minte că Magda Ianculescu era Donna Elvira, Nelu Stoian, Don Ottavio, toți știau problemele mele și bătăliile cu această femeie. Costumiera m-a îmbrăcat repede într-o cabină. M-am întâlnit cu Arta Florescu când ieșea. Țin minte că mi-a zis: „Marina, nu știu ce s-a întâmplat cu mine, ești unica, singura care poți face rolul acesta" și a plecat. A fost sfârșitul ei artistic.

C. P.: Totuși, cuvintele pe care le-a spus atunci, la final, au arătat care îi era adevărata părere.

M. K.: Știu că a spus generațiilor care au urmat, după ce eu am plecat din țară: „Singura care știa să facă... așa și așa, singura care avea voce excepțională... a fost Marina Krilovici. Toate sunteți niște proaste!". Mi-au spus fetele cu care m-am întâlnit pe scenele internaționale.

Întâlnirea providențială

C. P.: Oricum, foarte dureros pentru oricine, nu numai pentru o tânără artistă deosebită. Ai plecat în 1971 și după aceea, cel puțin pentru noi, filmul s-a rupt. Nu eram informați, auzeam doar frânturi de vești. Care au fost momentele mai importante, definitorii în carieră, care te-au propulsat, exceptând concursurile pe care le știm, Enescu, Bruxelles, Montreal, s'Hertogenbosch.

M. K.: Cu toate că mă vezi expansivă, deschisă și – nu mi-e rușine să spun – conștientă de timbrul unic și talentul enorm pe care le posed, am fost și sunt un om care nu am totalmente senzația că aș fi deosebită. La vârsta aceea – și în general în viața mea – mi s-a părut normal ca oricine are calități vocale să aibă și ușurință în cânt. Niciodată n-am muncit enorm, n-am avut un plan de carieră. Am făcut-o, am ajuns în cele mai mari teatre din lume, Metropolitan, Chicago, Dallas, San Francisco, Viena, Paris etc., am cântat cu cei mai mari cântăreți, am făcut lucruri de excepție, am critici minunate...

C. P.: Discuri?

M. K.: N-am intrat în această industrie, nu pot să spun că n-aș fi vrut să înregistrez, cei de la Deutsche Grammophon m-au căutat insistent dar am fost neglijentă. Nu regret, dar foarte mulți mi-au spus: „Marina, cu așa o voce trebuia să ai multe înregistrări"; este foarte adevărat dar nimeni n-a întrebat-o pe Marina cum a văzut ea lucrurile. Eu mi-am trăit viața din plin, mi-am făcut datoria de fiică, am plecat de aici împreună cu părinții, tata era bolnav. Apoi am vrut neapărat să fac copii. Acum ar trebui să-ți povestesc un moment foarte important din viața mea de după 1971. Mi-am început cariera internațională la Hamburg, unde Rolf Liebermann fusese numit director. Am mers apoi la Paris unde el a ajuns tot director și am făcut deschiderea de stagiune cu „Vecerniile siciliene" precum și alte titluri în continuare. Așadar, locuiam la Paris, pe atunci cântam foarte mult cu Plácido Domingo, eram excelenți prieteni. Am mers la Covent Garden la premiera de „Tosca" unde debuta. Era chiar în ziua în care se aruncase din balcon o foarte bună soprană și frumoasă femeie, Marie Collier. Chiar s-au spus câteva cuvinte comemorative înainte de spectacolul în care cânta excepționala Gwyneth Jones. Când a intrat Scarpia în scenă și am auzit

„Un tal baccano in chiesa?" mi s-a ridicat părul măciucă. Să n-o lungesc, m-am dus la finele actului al II-lea la cabină, m-am prezentat și i-am spus interpretului pe grecește – eu, având mama grecoaică știam limba din România – „Bravo!". El a replicat: „Aha, Marina Krilovici grecoaica, toți îți spun așa dar eu îi contrazic, Krilovici nu poate fi grecoaică". De atunci, acel om a devenit omul vieții mele, un mare bariton pentru mine, unic Rigoletto pentru mulți alții, la Viena, Covent Garden, Metropolitan. Kostas Paskalis! Deși între noi era o diferență de vârstă destul de măricică, cu acest om m-am căsătorit, am născut doi copii, Constantin și Alexandra. Sigur, la un moment dat nu mai putea să cânte atât de bine dar, fiind un artist foarte simplu și foarte precis, profesionist până-n măduva oaselor, nu-și făcea niciodată griji că nu va funcționa ceva. Dormea înainte de spectacol și apoi cânta „Rigoletto" fără probleme. La Viena, peste tot.

C. P.: Te-ai mutat în Grecia...

M. K.: Da și mi-am continuat cariera, repet o carieră mare, internațională. Am fost solicitată la Opera din Atena, mai întâi ca oaspete. Am cântat „Damnațiunea lui Faust", în aer liber, în distribuții foarte bune. Pe urmă am cumpărat și o casă pentru părinții mei, copiii se apropiau de școală, am hotărât să se ducă la școala germană, am devenit membru stabil al Operei din Atena. Nu mi-a părut rău de loc, pentru că nu aveam mari obligații, făceam una-două premiere pe stagiune, mă idolatrizau. Așa cum am fost idolatrizată în România, am fost și în Grecia. Mi-au dat acea senzație că sunt a lor, o senzație foarte caldă pentru un artist... plus frumusețea țării, a climei și a oamenilor. Foarte pe scurt, asta s-a întâmplat.

Roluri, roluri...

C. P.: Să vorbim puțin despre roluri, știu că au fost cele lirice, spinte, coloratură dramatică – Lady Macbeth. Chiar partituri de mezzosoprană, „Damnațiunea lui Faust" despre care ai vorbit.

M. K.: Da, am cântat-o foarte de timpuriu. Fac o paranteză. Le-am văzut aici, la competiția bucureșteană la care suntem colegi de juriu, pe concurentele care și-au ales arii din „Adriana Lecouvreur". N-am înțeles de ce au făcut asemenea selecții. Ah, ba da, pentru că partitura nu are acute multe, dar sunt arii ale unui rol de maturitate artistică, pe care o tânără nu trebuie să le abordeze.

C. P.: Problemă generală și spinoasă.

M. K.: Am cântat și eu „Fedora", „Adriana Lecouvreur", „Carmen" și am fost grozavă, o să-ți trimit înregistrări. Mi s-a făcut și un film care a circulat. Sunt prietenă cu Agnes Baltsa. În 1964 la Concursul Enescu merita un premiu mai mare, nu al treilea, dar atunci era obligația ca primii să fie cântăreți din lagărul socialist. Și am mai făcut ceva, de care nu știi, „Maria Stuarda", semiscenic. Am primit ovații și foarte mulți cunoscători de operă mi-au spus: „Marina, cu vocea asta și cu facilitatea pentru cântul în piano, tu trebuia să faci belcanto!"

C. P.: Mi-amintesc pianissimele superbe din „Pace, mio Dio", aria Leonorei din „Forța destinului". Memorabil.

M. K.: Da. Și acum când o ascult pe youtube, îmi dau seama că astăzi găsești greu voci cu asemenea sunete. Acum, că nu mai cânt, am curajul să mă laud. Când eram în plină activitate nu mă lăudam. În zilele noastre trecem printr-o criză în calitate, o criză mondială.

C. P.: Regreți belcantoul?

M. K.: Da. Însă vezi... eu am cântat în Conservator „Cavalleria rusticana” și nimeni n-a spus: „Marina n-are voce pentru Santuzza, e prea devreme”. Niciodată. Totul venea natural. Nici mie nu mi s-a părut că forțez. Totuși, s-a întâmplat ceva. După vreo cinci ani, cântând „Aida” – eram des chemată, nu erau prea multe Aide bune în lume – am început să înțeleg ce fac, lucru care nu mi s-a întâmplat de la început. La un moment dat nu-ți iese prea bine un Do acut sau un piano și te cuprinde frica. Îți dai seama ce dificile și importante sunt. Atunci am avut un moment cam greu îndeosebi cu acest rol și am început să nu-l mai accept foarte des. Așa m-am simțit foarte bine, mult mai bine în operele veriste.

C. P.: Se potriveau personalității tale.

M. K.: Sigur. Eram cea mai disperată când trebuia să cânt aria Leonorei „Tacea la notte” din „Trubadurul”. Cum adică, să stau așa, să cânt și să nu joc nimic? Ce poți să faci? Ce să-ți spună regizorul? Nimeni nu și-ar fi închipuit că eram în stare să ridic în picioare un întreg Metropolitan și să am niște critici formidabile în „Madame Butterfly”. Cu toate că sunt înaltă, cu toate că niciodată nu am avut silueta... „băț”, eu reușeam să mă fac mică precum Cio-Cio-san, să fiu șarmantă și delicată. A contat și faptul că devenisem mamă, erau fraze la care „cădea” tot teatrul, orchestra și lumea aplauda... era delir. Am cântat acest rol foarte mult, în Germania, la Berlin, Bonn, Köln și în Grecia. Alte roluri pucciniene au fost în „Fata din Far West”, „Tosca”, „Boema” cu debut la București. Îndrăgeam toate aceste eroine pentru că trebuia să mă exprim nu numai prin voce dar și prin mișcare. Asta m-a ajutat și în cânt.

„Ce tupeu, totuși!”

C. P.: Și poate avalanșa de roluri veriste te-a oprit să te îndrepți spre belcanto.

M. K.: Da. Și am să-ți mai mărturisesc ceva: la ora aceea, bineînțeles și astăzi, când lumea nu o uită pe Maria Callas, existau câteva cântărețe care voiau să o imite.

C. P.: În van. A fost o unguroaică, Sylvia Sass, care încerca să aibă culorile glasului Divinei.

M. K.: Superbă voce, dar foarte repede s-a consumat. Am avut un cult pentru Maria Callas, îl am și astăzi, iar când sunt într-un juriu și văd că o tânără cântă „Casta diva” din „Norma”, îmi spun: „Ce tupeu, totuși!” Callas este ceva sacru, mai ales în Grecia. Aici se desfășoară concursul care-i este dedicat. Aproape la fiecare ediție fac parte din juriu.

C. P.: Și în Italia există un cult pentru Maria Callas iar eu cred că Scala nu va mai pune niciodată „Norma” în scenă.

M. K.: Sper, este foarte greu. Am auzit Norme civilizate, cântărețe mari cântând rolul dar e păcat să fii o pastișă proastă.

C. P.: Ai vorbit despre lipsa de calitate a cântăreților din ziua de astăzi. La ce te-ai gândit în mod special?

M. K.: La esență. Nu se mai aud, de vreo zece ani, timbruri mai deosebite, de excepție, pe care să le recunoști. Să spui imediat: „Cossotto, Verrett, Domingo, Carreras, Ghiaurov ș.a.m.d.” Acum este foarte dificil. Și să știi că sunt foarte informată, circul mult, ascult, sunt invitată în jurii, mi-am găsit vocația de profesoară, care îmi place foarte mult. În China, Canada și la s’Hertogenbosch nu mai auzi glasuri adevărate. Unii au voci frumoase, sunt foarte bine pregătiți și personal pot să spun că sunt mai mult adepta unui glas bine preparat, vădind cultură muzicală, decât a unui timbru, a unei acute. Această criză mondială nu este numai la cântăreți, ci și la instrumentiști, în gândirea, în viața noastră de fiecare zi. Există numai consumul și iarăși consumul, gândirea s-a limitat numai la lucruri pragmatice, s-a schimbat foarte mult.

Timpuri grele

C. P.: Cum ți se pare școala de canto în lume?

M. K.: În general a progresat, dar depinde cine o face. Astăzi, cum ți-am spus, nu trebuie să ne mai impresionăm pentru un Do acut la un tenor sau pentru un Fa stratosferic la o soprană de coloratură. Gândul trebuie să mai fie și la pasajul de registru, pentru că vocea este una singură pe ambitus, de sus până jos. Pe vremuri, cântăreții scoteau sunete frumoase dar nu înțelegeai ce spun. Astăzi trebuie să se priceapă – și eu consider că reprezintă un progres foarte bun de școală – că trebuie să convingi că ești boem, că ești Floria Tosca, că poți fi Violetta. Pe de altă parte, când un regizor pretinde o femeie cu siluetă, sunt de acord. După cum un bărbat care să arate cât... dulapul nu se poate accepta.

C. P.: Regiile sunt deseori dezastruoase...

M. K.: ... și extreme, provocante.

C. P.: Ce părere ai despre cântărețele și cântăreții care-și depășesc limitele vocale și se aruncă, imprudent, în roluri nepotrivite pentru ei. Sunt multe soprane cu caracteristici lirice care se ambiționează să cânte Tosca, Adriana Lecouvreur, Fedora. Te întreb pentru că ai pornit cu roluri tari de la început.

M. K.: Da, dar m-a ajutat natura, bunul Dumnezeu, nu-i meritul meu. Dumnezeu m-a înzestrat cu această voce și nimeni nu m-a oprit, nici un profesor. Arta Florescu, care în preajma Concursului Enescu răspundea de pregătirea noastră, mi-a dat să cânt, la 20 de ani, până și „Turandot”, aria „In questa reggia”. Și nu mi-am rupt gâtul.

C. P.: Dar nu ai cântat-o.

M. K.: Nu, dar am lucrat-o cu ea o lună. În schimb, în etapa a doua am cântat Abigaille din „Nabucco”, tot rol extrem... O tragedie pentru o fată de 20 de ani! Dar am rezistat. În ziua de azi, s-au produs schimbări foarte mari. Dacă acest lucru, ca soprane care n-au voci potrivite să abordeze roluri superdramatice, s-ar fi întâmplat acum 20 de ani, s-ar fi spus că este o mare greșeală. Astăzi când e foarte greu să dezvolți o carieră și să ajungi să cânți pe undeva, artiștii sunt tentați, din păcate, să treacă peste orice, să cânte orice ca să răzbească. Rămâne tot o greșeală dar nu-i condamni. Eu nu blamez o soprană care are voce de Micaëla și de Mimì și i se propune să înregistreze disc cu „Tosca”. De ce să nu-l facă? Voi, criticii, veți critica dar ea va lua niște bani din contractul cu casa de discuri. Poate, după aceea, se va întâmpla să înregistreze și ceva adecvat

vocii ei. Sunt timpuri foarte grele, au trecut vremurile noastre când exista o elită care-și merita cu adevărat numele. Nu vorbesc de România, ci la scară mondială.

România și soarele Greciei

C. P.: Un ultim gând. Am auzit că la Atena ai casa plină de flori.

M. K.: E adevărat, iubesc florile dar casa mea este în primul rând plină de România pentru că am adus mobilele din casa părinților mei, mobile florentine superbe. Am foarte multe fotografii, obiecte, amintiri. Parcă timpul a rămas pe loc. Dar alături de trecut există prezentul și viitorul, nepoțica mea, curând va veni și nepoțica a doua. Mai este și soarele Greciei, am o curte cu multe flori, le iubesc mai ales pe cele foarte simple, margaretele, floarea soarelui...